

ПРО РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ НА ЖИТОМИРЩИНІ

Р. В. Пелехатий, аспірант

Житомирський національний агроекологічний університет

Постановка проблеми. Створення та підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є одним із пріоритетних і актуальних напрямів розвитку сільських територій, збільшення прибутковості сільськогосподарських

товаровиробників, особливо дрібних. Як результат, маємо отримати підвищення рівня життя сільського населення. Це є важливою передумовою подальшого розвитку аграрного сектора економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна увага вітчизняних і зарубіжних науковців спрямована на дослідження проблем розвитку АПК, зокрема сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Теоретико-методологічну основу сільської кооперації заклали наукові праці І. Ємельянова, М. Кондратьєва, М. Туган-Барановського, О. Чайнова та ін. Діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в умовах ринкової економіки присвячені дослідження В. Гончаренка, В. Зіновчука, М. Маліка, Л. Молдаван, А. Пантелеймоненка, П. Саблука та ін. Проте існує необхідність подальшого дослідження цих проблем з урахуванням сучасних умов ринкового середовища та соціального розвитку сільських територій.

Методика дослідження. Основою дослідження є системний підхід до вивчення праць вітчизняних науковців в сфері сільськогосподарської кооперації; застосування методів аналізу та синтезу при вивченні показників ефективності діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів Житомирської області; монографічний – при аналізі розвитку сільськогосподарської кооперації в регіоні та абстрактно-логічний – при уточненні понять, термінів, формулюванні висновків.

Результати досліджень. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація є важливою складовою ринкових відносин в АПК та набуває поширення серед вітчизняних товаровиробників. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» (1997 р.) визначає, що сільськогосподарський обслуговуючий кооператив створюється для надання послуг, переважно членам кооперативу та іншим особам, з метою провадження їх сільськогосподарської діяльності [1]. Визначення є виваженим з юридичної точки зору, але не розкриває економічної суті терміну «сільськогосподарський обслуговуючий кооператив». В ширшому тлумаченні, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – це юридична особа, що створюється фізичними та/або юридичними особами виробниками сільськогосподарської продукції з метою обслуговування їх діяльності, взаємодопомоги та підтримки з демократичним прозорим управлінням, відкритим членством та спільною відповідальністю [2].

Проаналізувавши визначення поняття «кооперативу» як вітчизняних [2, 5, 6], так і зарубіжних [7, 8] науковців, можна виділити

основні ознаки кооперативу: вільне членство; демократичність управління: один член кооперативу – один голос; вільне обирання керівництва; фінансова самостійність, особиста майнова відповідальність членів; обов'язкова участь членів у господарській діяльності кооперативу; мета кооперативу – задоволення потреб його членів; розподіл результатів діяльності між членами пропорційно їх участі в господарській діяльності кооперативу. Фактори, які, на думку Л. Молдаван, спонукають до розвитку сільськогосподарської кооперації: відсутність доступу до ринку; диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію; домінування посередників в аграрній сфері; потреба виробників сільськогосподарської продукції у дешевому кредиті [4].

На початок 2014 р. в Житомирській області нараховувалося 104 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативи, з яких здійснювали господарську діяльність лише 32. Протягом 2009–2013 рр. існує тенденція до зростання кількості зареєстрованих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів від 93 до 104, проте кількість функціонуючих СОК суттєво знизилась з 48 до 32. Це пояснюється рядом причин, а саме: слабкою державною фінансовою підтримкою; слабким або відсутнім бажанням товаровиробників брати участь в СОК; недосконалим законодавством; складністю ведення бухгалтерського обліку; нестача фінансових ресурсів, основних фондів; недостатня обізнаність кооперативними ідеями сільського населення.

У 2013 р. сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами регіону було надано послуг на суму 5 млн грн, тобто на 49 % більше, порівняно з 2012 р. Основний об'єм послуг був наданий кількома великими кооперативами, а саме – СОК «Альянс Лугини» Лугинського району (1 млн 50,9 тис. грн.), СОК «Агротех-2009» Бердичівського району (1 млн 18,3 тис. грн.), СОК «Хлібороб» Ружинського району (471,9 тис. грн). Загальна кількість членів кооперативів залишилась незмінною – 1732 чол. Основними напрямками діяльності СОК регіону є надання послуг в рослинництві, обробіток ґрунту та молочарство. Найбільша кількість працюючих кооперативів розташована у Бердичівському районі – 7 од., з яких 6 є молочарськими.

Отже, приклади успішних кооперативів на Житомирщині є, однак їх кількість не задовольняє потреб всіх можливих учасників сільськогосподарського виробництва, а обсяг наданих послуг міг би бути в рази більший. Залишається велика кількість посередників і товаровиробників, які співпрацюють з ними, втрачаючи потенційний

дохід, переплачуючи за їх послуги. Виходом із ситуації має стати створення нових дієвих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, здатних задовольнити потреби членів на належному рівні.

Висновки.

1) Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – демократична, прозора форма об'єднання товаровиробників, покликана надавати послуги за собівартістю своїм членам. Поширення кооперативів відповідає завданням розвитку аграрного сектора країни.

2) В Житомирській області протягом 2009–2013 рр. має місце позитивна тенденція зростання кількості зареєстрованих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Також позитивною є тенденція до зростання об'єму наданих послуг, зокрема в 2013 р. СОК регіону було надано послуг на 49 % більше, порівняно з 2012 р. Проте, чимало зареєстрованих кооперативів не розпочали своєї діяльності.

Список використаних джерел

1. Про сільськогосподарську кооперацію [Електронний ресурс] : Закон України від 17 липня 1997 р. № 162/97. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр>
2. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук – К.: Логос, 1999. – 256 с.
3. Чаянов А. В. Краткий курс кооперации / А. В. Чаянов. – Репр. воспроизведение 4-го изд. 1925 г. Вых. дан. ориг.: М.: Центр. товарищество «Кооп. изд-во», 1925. – М. : Кн. палата, 1989. – 77 с.
4. Молдаван Л. Роль сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у процесі реорганізації КСП / Л. Молдаван; [ред. рада: В. Зіновчук та ін.]. – К., 2000. – 50 с. – (Тасіс).
5. Пантелеймоненко А. О. Аграрна кооперація України: теорія і практика: монографія / А. О. Пантелеймоненко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 347 с.
6. Туган-Барановский М. И. Социальные основы кооперации / М. И. Туган-Барановский. – Изд. третье – М. : Экономика, 1989. – 495 с.
7. Dulfer E. Begriff der Genossenschaft, Genossenschaft-Lexikon. – Wiesbaden, 1992. – S. 57.
8. Sombart Werner. Das Wirtschaftsleben im Hochkapitalismus. – Halbband, Munchen und Leipzig, 1927. – S. 986.